

Dobré mravy

Ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. lze aplikovat na výkon existujícího práva či povinnosti; na jeho základě však nelze konstituovat dosud neexistující práva, či povinnosti. Nelze v konkrétním případě aktem aplikace práva založit dosud neexistující povinnost vlastníka, stejně tak nelze prostřednictvím tohoto ustanovení založit dosud neexistující právo někomu, komu podle platné právní úpravy nepřísluší, neboť jej žádná zákonná norma neupravuje.

Ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. lze aplikovat na výkon existujícího práva či povinnosti; na jeho základě však nelze konstituovat dosud neexistující práva, či povinnosti. Nelze v konkrétním případě aktem aplikace práva založit dosud neexistující povinnost vlastníka, stejně tak nelze prostřednictvím tohoto ustanovení založit dosud neexistující právo někomu, komu podle platné právní úpravy nepřísluší, neboť jej žádná zákonná norma neupravuje.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.9.2001, sp.zn. 26 Cdo 1950/2000)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobců A) Z. P., B) Ing. arch. A. Ž. a C) Ing. arch. J. Ž., zastoupených advokátem, proti žalovanému J. Z., zastoupenému advokátkou, o vyklizení nemovitosti, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 6 pod sp. zn. 17 C 18/98, o dovolání žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 4. května 2000, č.j. 36 Co 9/2000-68, 36 Co 10/2000, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. května 2000, č.j. 36 Co 9/2000-68, 36 Co 10/2000, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 6 (soud I. stupně) rozsudkem ze dne 19. května 1999, č.j. 17 C 18/98-34 (ve znění opravného usnesení ze dne 14. října 1999, č.j. 17 C 18/98-49), uložil žalovanému povinnost vyklidit „sklepní místnost o výměře 14,87 m² spolu se spojovací chodbou o výměře 4,40 m² a prostor o výměře 3,8 m² situované v pravé zadní části suterénu domu č.p. 1271 v Z. ulici v P., a to do 6ti měsíců od právní moci rozsudku" , a současně rozhodl o nákladech řízení účastníků.

K odvolání žalobce Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 4. května 2000, č.j. 36 Co 9/2000-68, 36 Co 10/2000, změnil rozsudek soudu I. stupně tak, že povinnost k vyklizení stanovil do jednoho měsíce ode dne, ke kterému bude (žalovanému) zajištěn náhradní byt, jinak rozsudek potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení.

Soudy obou stupňů dospěly k závěru, že žalovaný je povinen předmětné prostory vyklidit, když shodně dovodily, že užívá prostory, které vždy byly a jsou prostory nebytovými, a že se stavebně jedná o prostory suterénní. Je tedy nesporné, že žalovanému nevzniklo právo osobního užívání bytu, dne 20.11.1985 uzavřená dohoda o užívání bytu je pro rozpor se zákonem neplatná, a žalovaný tak

užívá předmětné prostory bez právního důvodu. Na rozdíl od soudu I. stupně však odvolací soud dospěl k závěru, že v daném případě by výkon vlastnického práva žalobců byl v rozporu s dobrými mravy ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák., neboť žalovaný, který užíval od dětství dotčené prostory v dobré víře, že se jedná o byt, se do bezprávného stavu nedostal vlastní vinou, ale pochybením orgánů, které prostory označené jako „byt 1 + 1“ přidělily (matce žalovaného) před více než čtyřiceti lety. Navíc, žalovaný nemá prostředky ani možnosti zajistit si bydlení jiné.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalobci z důvodu uvedeného v § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. dovolání, jehož přípustnost opřeli o ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř. Odvolacímu soudu vytýkají nesprávné právní posouzení věci, jež spatřují v tom, že odvolací soud vázal vyklizení nebytových prostor na zajištění náhradního bytu, a ponechal bez povšimnutí argumentaci žalobců, odkazujících na závěry vyslovené v nálezu Ústavního soudu České republiky ze dne 20.12.1995, sp.zn. II. ÚS 190/94. Namítají, že ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. lze aplikovat na výkon existujícího práva či povinnosti, nelze však na jeho základě konstituovat dosud neexistující práva či povinnosti. V daném případě „vyřešením sociální situace vyklizovaného zatížil soud vlastníka (žalobce) v podobě povinnosti opatřit vyklizovanému na své náklady náhradní byt, přičemž ten, v jehož prospěch se tak děje, ani stát, který v důsledku činnosti svých orgánů tuto situaci zapříčinil, vlastníkovi za toto vyřešení situace neposkytuje žádnou náhradu; svým rozhodnutím tak zcela eliminoval vlastníkovu dispoziční právav podstatě až na míru tzv. holého vlastnictví.“ Odvolací soud si dle dovolatelů nejasnil, že výjimečné omezení vlastnického práva dané v ustanovení čl. 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod je přípustné pouze v případech uvedených v § 711 a § 712 obč. zák., které se vážou výlučně k nájmu bytu a následně taxativním způsobem upravují právo bytové náhrady, protože poskytl právní ochranu někomu, komu podle zákona nepřísluší. Dovolatelé proto navrhli zrušit rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátit k dalšímu řízení.

Žalovaný se ve svém vyjádření k dovolání ztotožnil se závěrem odvolacího soudu s tím, že bylo na místě použití ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák., když soud mimo jiné správně přihlédl jak k sociální a finanční situaci žalobců a žalovaného, tak i dalším okolnostem případu. Navrhl proto dovolání žalobců zamítnout.

Podle části dvanácté (Přechodná a závěrečná ustanovení), hlavy první (Přechodná ustanovení k části první), bodu 17. zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, tj. před 1. lednem 2001, nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů, se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů. Bylo-li napadené rozhodnutí vydáno dne 4. května 2000, dovolací soud dovolání projednal a o něm rozhodl podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění před novelou provedenou zákonem č. [30/2000](#) Sb. (dále opět jen "o.s.ř.").

Podle § 242 odst. 1 a 3 o.s.ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden; přitom je vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil. Nejvyšší soud shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými (žalobci), za splnění podmínky povinného advokátního zastoupení (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 a 2 o.s.ř.), má formální i obsahové znaky uvedené v § 241 odst. 2 o.s.ř. a označuje také způsobilý dovolací důvod uvedený v § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. Vzhledem k tomu, že dovolání podávají žalobci, jejichž žalobě na vyklizení předmětných prostor jak soud I. stupně, tak i odvolací soud vyhověl, bylo by dovolání subjektivně nepřipustné, pokud by mířilo proti výroku o vlastní

vyklizovací povinnosti žalovaného. Protože tomu tak ale není, je dovolání jak objektivně (§ 238 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.), tak i subjektivně přípustné, když je jím napaden toliko měnicí výrok rozsudku odvolacího soudu, jímž byla žalovanému přiznána - v souvislosti se zmíněnou vyklizovací povinností - bytová náhrada.

Vymezení přípustnosti dovolání je určující pro rozsah dovolacího přezkumu. Jestliže totiž napadené rozhodnutí v rozsahu, v němž je proti němu dovolání přípustné, netrpí i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, je dovolací soud oprávněn rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jen v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden, přičemž je vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 1 a 3 o.s.ř.). Z ustanovení § 242 odst. 3 věty druhé o.s.ř. přitom vyplývá povinnost dovolacího soudu přihlídnout k vadám řízení uvedeným formou taxativního výčtu v § 237 odst. 1 o. s. ř., a je-li dovolání přípustné, i k vadám, které mohly mít za následek nesprávnost rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 3 písm. b/ o.s.ř.); takové vady však namítány nebyly a z obsahu spisu se jejich existence nepodává.

Zbývá dodat, že v dovolacím řízení nemůže být přezkoumávána věcná správnost výroku rozsudku odvolacího soudu, proti němuž není dovolání přípustné, i když jde z pohledu § 242 odst. 2 písm. d) o.s.ř. o spor, v němž určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá z právního předpisu. Propojení výroku rozsudku odvolacího soudu, proti němuž bylo podáno přípustné dovolání, s výrokem, který není přípustno zkoumat, se při rozhodnutí o dovolání projevuje pouze v tom, že shledá-li dovolací soud důvody pro zrušení přezkoumávaného výroku, zruší současně i výrok, jehož sepětí se zkoumaným výrokem vymezuje právě ustanovení § 242 odst. 2 o.s.ř.

Dovolací soud se proto dále, z pohledu dovoláním napadeného výroku o bytové náhradě, zabýval existencí uplatněného dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. a shledal, že dovolání je důvodné.

O nesprávné právní posouzení věci ve smyslu ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. jde tehdy, posoudil-li odvolací soud věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

V projednávané věci se oba soudy shodly v tom, že žalovaný užívá místnosti domu, jehož jsou dovolatelé vlastníky, bez právního důvodu, protože mu k nim, jako k místnostem nebytovým, nemohlo vzniknout právo osobního užívání bytu, a tedy ve smyslu § 871 odst. 1 obč. zák. ani právo nájemní (ačkoliv podle rozhodnutí odboru bytového hospodářství ObNV v P., č.j. byt. ZH-585/4256/85/43-1271/R3/Bar ze dne 7.11.1985 na žalovaného přešlo právo užívání k bytu 1 + 1, II. kategorie, v přízemí dle § 179 odst. 1 zák.č. [40/1964](#) Sb.. po smrti matky J. Z. a byla s ním následně, tj. dne 20.11.1985, uzavřena dohoda o užívání bytu, dle níž žalovanému ode dne 1.12.1985 vzniklo právo užívání na dobu neurčitou), jelikož uvedené místnosti nikdy nebyly jako byt kolaudovány. Odvolací soud však podmínil povinnost k vyklizení předmětných místností s odkazem na § 3 odst. 1 obč. zák. zajištěním náhradního bytu, když došel k závěru, že nepřidělení bytové náhrady by bylo v rozporu s dobrými mravy, neboť žalovaný užíval místnosti v dobré víře jako prostory bytové a do bezprávného stavu se nedostal vlastní vinou, nýbrž pochybením příslušných orgánů. Předmětem dovolacího přezkumu je tak otázka, zda vyklizení předmětných místností, užívaných žalovaným bez právního důvodu, které jsou navíc místnostmi nebytovými, lze výjimečně

vázat na zajištění náhradního bytu postupem podle § 3 odst. 1 obč. zák., jak rozhodl odvolací soud, či nikoliv, jak míní dovolatelé (žalobci).

Podle § 126 odst. 1 obč. zák., vlastník má právo na ochranu proti tomu, kdo do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje, zejména se může domáhat vydání věci na tom, kdo mu ji neprávem zadržuje. Toto ustanovení je třeba vykládat v návaznosti na čl. 11 Listiny základních práv a svobod, to znamená, že omezení vlastnického práva musí být stanoveno zákonem, neboli mimo omezení zákonem upravená nelze vlastníka v jeho právu - resp. ve kterékoliv z jeho složek tohoto práva věc držet, užívat, brát z ní užítky a s věcí nakládat, dále omezovat. Tento závěr vyslovil již Ústavní soud České republiky ve svém nálezu ze dne 20.12.1995, sp.zn. II. ÚS 190/94, publikovaném pod č. 87 Sbírky nálezů a usnesení tohoto soudu, Svazek 4, v němž rovněž uvedl, že zákon připouští omezení vlastníka jen v případech uvedených v § 711 a § 712 obč. zák., které se však vážou k nájmu bytu a následně taxativně upravují náhrady oprávněných. Ve věci, v níž Ústavní soud vyslovil uvedené závěry, šlo o ústavní stížnost proti části rozsudku odvolacího soudu týkající se lhůty k vyklizení nebytových prostor podmíněné co do jejího uplynutí přidělením náhradního bytu, kdy tyto nebytové prostory nebyly nikdy kolaudovány jako byt, a přesto byly tyto místnosti rozhodnutím příslušného orgánu přiděleny jako bytová jednotka a byla ohledně nich uzavřena i dohoda o užívání bytu. Povinnost k vyklizení předmětných místností soudy podmínily s odkazem na § 3 odst. 1 obč. zák. zajištěním náhradního bytu. Je tedy zřejmé, že uvedený náleží Ústavního soudu se týkal věci, co do rozhodných skutkových okolností, zcela identické s touto věcí dovolatelů.

Podle § 3 odst. 1 obč. zák. výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Dobrými mravy se rozumí souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují určitou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. června 1997, sp. zn. 3 Cdon 69/96, uveřejněný pod č. 62 v sešitě č. 8 z roku 1997 časopisu Soudní judikatura).

Ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. lze aplikovat na výkon existujícího práva či povinnosti; na jeho základě však nelze konstituovat dosud neexistující práva, či povinnosti. Jinými slovy, nelze v konkrétním případě aktem aplikace práva založit dosud neexistující povinnost vlastníka, stejně tak nelze prostřednictvím tohoto ustanovení založit dosud neexistující právo někomu, komu podle platné právní úpravy nepřísluší, neboť jej žádná zákonná norma neupravuje. Již samotná skutečnost, že nejde o vyklizení bytu, nýbrž prostor nebytových (předmětné prostory nikdy jako byt nebyly kolaudovány), je důvodem, pro který nelze vyklizení vázat na zajištění náhradního bytu, a to ani prostřednictvím § 3 odst. 1 obč. zák. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. dubna 2001, č. j. 26 Cdo 1961/99). Pokud tedy odvolací soud vázal vyklizení předmětných prostor na zajištění náhradního bytu žalovanému, neúměrně tím omezil dispoziční právo vlastníků domu, v němž se vyklizované prostory nacházejí a současně tak žalovanému konstitoval dosud neexistující právo na zajištění náhradního bytu. Odvolací soud tímto postupem založil žalovanému, jemuž nikdy nesvědčil žádný z právních důvodů bydlení, více práv než k vyklizovaným prostorám měl, když interpretoval v daném případě ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. natolik extenzivním způsobem, že nešetřil podstatu a smysl jednoho z ústavně zaručených práv a svobod, což vedlo i k porušení čl. 4 odst. 4 a čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (srov. náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 20.12.1995, sp. zn. ÚS II. 190/94, publikovaný pod č. 87 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky, Svazek 4).

Dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. tak byl naplněn, a Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 1 věty za středníkem o. s. ř. zrušil rozsudek Městského soudu v Praze nejen v přezkoumávaném výroku o přiznání bytové náhrady, ale - vzhledem k výše vysvětlené propojenosti výroků odvolacího rozsudku - též ve výroku o vlastní vyklizovací povinnosti žalovaného (a také v závislém výroku nákladovém).

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)